

Економіка

УДК: 330.16 :338.1

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14697787>

**Використання моделей поведінкової економіки для підвищення
ефективності державної економічної політики**

Лисенко Світлана Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства
Донецького національного технічного університету, 85300, м. Покровськ,
пл. Шибанкова 2, Україна,
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3978-9956>

Романець Андрій Олегович,

начальник групи персоналу Запорізького районного територіального центру
комплектування та соціальної підтримки, м. Запоріжжя, Україна,
ORCID <https://orcid.org/0009-0000-9893-8408>

Ткаченко Ольга Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій, 01033, м. Київ,
вул. Володимирська 68, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-1468-8091>

Прийнято: 27.12.2024 | Опубліковано: 20.01.2025

Анотація. Тема використання моделей поведінкової економіки для підвищення ефективності державної економічної політики є надзвичайно актуальною, оскільки вона відображає реакцію на виклики сучасної

економічної ситуації, зокрема глобалізацію, економічну нестабільність, соціальну нерівність, екологічні проблеми та технологічні інновації. Застосування моделей поведінкової економіки є одним із пріоритетних напрямів досліджень у сучасній економічній науці.

Мета статті – дослідження особливостей використання моделей поведінкової економіки при здійсненні державної економічної політики України. Методи. Для досягнення мети застосовано системний підхід, який забезпечує комплексний аналіз проблематики. У роботі використано результати попередніх досліджень провідних учених у галузі поведінкової економіки, що дозволило здійснити теоретичне узагальнення та якісний аналіз наявних джерел інформації.

У результатах дослідження сформульовано рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності національної економічної політики через інтеграцію принципів поведінкової економіки. Доведено, що використання поведінкових підходів у державному управлінні є раціональним та перспективним інструментом для досягнення ефективніших результатів в управлінні економікою. Запропоновані рекомендації мають значний потенціал для вдосконалення економічної політики держави, зокрема для створення реалістичних і ефективних механізмів управління поведінкою економічних агентів.

У висновках зазначено, що запровадження моделей поведінкової економіки сприятиме розробці точніших і дієвіших стратегій, які забезпечать економічне зростання, стабільність та добробут усіх верств населення.

Ключові слова: поведінкова економіка, поведінкові моделі, державна економічна політика, поведінкові підходи, когнітивні моделі, управлінські рішення.

Using behavioral economics models to improve the efficiency of state economic policy

Svitlana Lysenko,

PhD (Economics), Associated Professor of the Department of Enterprise Economics of the Donetsk National Technical University, 85300, Pokrovsk, sq. Shybankova 2, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-3978-9956>

Andrii Romanets,

Head of Personnel Group of the Zaporizhzhia District Territorial Center for Recruitment and Social Support, Zaporizhzhia, Ukraine,
ORCID <https://orcid.org/0009-0000-9893-8408>

Olga Tkachenko,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Law of the National University of Food Technologies, 01601, Kyiv, st. Volodymyrska 68, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1468-8091>

Abstract. The topic of using behavioral economics models to increase the effectiveness of state economic policy is extremely relevant, as it reflects the response to the challenges of the modern economic situation, in particular globalization, economic instability, social inequality, environmental problems and technological innovations.

The application of behavioral economics models is one of the priority areas of research in modern economic science. The purpose of the article is to explore the peculiarities of using behavioral economics models in the implementation of

Ukraine's state economic policy. Methods. To achieve the goal, a systematic approach was used that provides a comprehensive analysis of the issue. The work used the results of previous studies by leading scientists in the field of behavioral economics, which allowed for a theoretical generalization and qualitative analysis of available sources of information.

The results of the study formulated recommendations aimed at increasing the effectiveness of national economic policy through the integration of the principles of behavioral economics. It is proven that the use of behavioral approaches in public administration is a rational and promising tool for achieving more effective results in economic management. The proposed recommendations have significant potential for improving the economic activity of the state, in particular for creating realistic and effective mechanisms for managing the behavior of production factors, adapted to modern politics.

The conclusions indicate that the introduction of behavioral economics models will contribute to the development of more accurate and effective strategies that will ensure economic growth, stability and well-being of all segments of the population.

Keywords: behavioral economics, behavioral models, state economic policy, behavioral approaches, cognitive models, management decisions.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Глобальна економічна трансформація, що відбувається протягом останніх кількох десятиліть, змінює традиційні економічні підходи та моделі. З'являються нові структури, концепції та фактори, які мають значний вплив на прийняття економічних рішень у сучасному світі. Однією з таких нових галузей економічної науки є поведінкова економіка.

Кризові явища, що супроводжують економічний розвиток більшості

країн останнім часом, засвідчують складність людської поведінки та наявність численних соціально-економічних суперечностей, які потребують розв'язання. Необхідність мінімізації ризиків під час ухвалення рішень вимагає врахування впливу різноманітних соціальних, когнітивних і емоційних чинників на осіб, які приймають ці рішення. Такий вплив виявляється у формі специфічних відхилень від раціональної поведінки, труднощів у розв'язанні інтелектуальних завдань та систематичних помилок, що виникають у процесі ухвалення рішень. Ці помилки часто супроводжуються когнітивними викривленнями, які спотворюють сприйняття реальності та, відповідно, призводять до прийняття неадекватних управлінських рішень, які можуть мати негативний вплив на результативність бізнесу.

На сучасному етапі розвитку економічної системи важливим кроком до забезпечення сталого економічного зростання є адаптація державної економічної політики до реальних потреб і моделей поведінки економічних агентів – споживачів, бізнесу та уряду. Традиційні економічні моделі зазвичай припускають, що люди ухвалюють раціональні рішення за ідеальних умов. Проте в реальності економічні агенти часто діють не завжди раціонально, а їхня поведінка зазнає впливу когнітивних викривлень, емоцій, соціальних та культурних чинників. Поведінкові економічні моделі враховують ці фактори та дозволяють прогнозувати, як вони впливають на рішення щодо споживання та інвестицій, що робить їх ефективнішим інструментом для аналізу й розробки економічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вивчення особливостей розвитку поведінкової економіки привертає увагу багатьох вітчизняних дослідників. Так, Л. В. Шаульська та О. В. Томчук [1] визначали напрями застосування інструментів поведінкової економіки в системі людиноцентрованого розвитку міста. К. С. Безгін та В. В. Ушкальов [2]

зазначали, що невіддільною складовою поведінкової економіки є розуміння раціональності людської поведінки. В. В. Баранов [3] розглядав концепцію поведінкової економіки. Н. Марчишин [4] проаналізував теоретичні засади та підходи поведінкової економіки з огляду на використання інформаційних ресурсів для бізнесу в процесі створення товарів та послуг. А. С. Тельнов, С. Л. Решміділова [5] досліджували поведінкові особливості економічних агентів в умовах інноваційного розвитку. М. Гудзь [6] визначала прямий вплив емоцій на прийняття економічних рішень, що є особливо важливим в умовах воєнної нестабільності.

Н. М. Пилипенко, В. В. Беляєва [7] досліджували інструменти поведінкової економіки в здійсненні державної політики. В. М. Соколов, М. В. Соколова [8] аналізували потенціал теорії поведінкової економіки для подолання кризи, зумовленої посилюваною невизначеністю сучасного економічного розвитку в глобальному економічному середовищі. М. М. Король, В.-Є. В. Говда [9] вивчали вплив застосування основних принципів поведінкової економічної теорії на економічний розвиток найбільших економік світу.

Моделі поведінкової економіки можуть бути ефективно застосовані для оптимізації економічної політики, зокрема через впровадження інноваційних рішень у сфері бізнесу. Як зазначає Р. Расулов, автоматизація логістичних процесів у прямій торгівлі між виробниками та ресторанним сектором дозволяє знижувати транзакційні витрати та підвищувати ефективність бізнес-операцій. Такі процеси можуть бути орієнтовані на вивчення поведінкових аспектів споживачів та виробників, що дозволяє краще адаптувати економічну політику до реальних потреб ринку [19]. Крім того, у своїй іншій роботі Р. Расулов підкреслює важливість економічного обґрунтування інноваційних рішень для прямої співпраці між виробниками та ресторанами, що відкриває нові можливості для застосування поведінкових моделей у вирішенні проблем

міжурядових економічних взаємодій та стимулювання економічної активності через вплив на бізнес-стратегії [20].

Отже, розглянуті дослідження акцентують увагу на різних аспектах поведінкової економіки. Однак у більшості наукових праць застосуванню поведінкових економічних моделей для підвищення ефективності державної економічної політики приділяється недостатньо уваги, що й зумовило вибір теми дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасному складному та невизначеному економічному середовищі традиційні моделі, що описують поведінкові аспекти економіки та бізнесу, виявляються недостатньо ефективними для адекватного відображення економічних явищ і підтримки процесу прийняття рішень. Взаємозв'язок між поведінковою економікою та сучасними трансформаціями глобальної економіки виявляється не лише в аналізі й прогнозуванні макроекономічних тенденцій, але й у розробці нових підходів до глибшого розуміння людської поведінки.

Ця стаття спрямована на розв'язання зазначених питань шляхом використання моделей поведінкової економіки для розробки більш адаптованих і дієвих стратегій управління економічними процесами, що сприятиме підвищенню ефективності державної економічної політики

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – дослідження особливостей використання моделей поведінкової економіки при здійсненні державної економічної політики України.

Завдання статті:

- 1) визначити принципи поведінкової економіки для підвищення ефективності державної економічної політики;
- 2) дослідити моделі поведінкової економіки та їхні основні характеристики;
- 3) окреслити перспективи поведінкової економіки для підвищення

ефективності державної економічної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз сучасного стану української економіки, її трансформацій та історичних процесів свідчить, що розв’язання проблем соціально-економічного розвитку є одним із пріоритетних завдань для України. Подолання кризових явищ і перехід до сталого економічного зростання вимагають удосконалення механізмів регулювання економіки як на національному, так і на регіональному рівнях. Циклічність економічного розвитку історично виконувала функцію механізму саморегулювання ринку: у періоди насичення ринків відбувалося скорочення виробництва, яке тривало до моменту закінчення накопичених запасів [10, с. 9].

Розвиток суспільних відносин і зростання ролі людського фактора в сучасних економічних системах зумовили потребу в розв’язанні суперечностей у традиційній економічній теорії, що виникають через спрощене розуміння динаміки та чинників економічної поведінки. Знання факторів та умов, які призводять до характерних когнітивних викривлень, дає змогу будувати надійні прогнозні моделі [11, с. 780]. Це також сприятиме запобіганню або врахуванню системних людських помилок, що, відповідно, підвищить рівень ефективного управління соціально-економічними процесами. Здатність прогнозувати ймовірність системних помилок дає змогу вживати проактивних заходів для їх запобігання та враховувати наявні закономірності під час прогнозування економічної поведінки різних учасників ринку [12, с. 16].

Численні дослідження представників теорії поведінкової економіки показують, що нестандартні, але водночас перспективні поведінкові механізми можуть успішно використовуватися як доповнення або альтернатива класичним методам державного регулювання [13, с. 37].

У сучасних умовах інформація є фундаментальною основою

ефективного державного регулювання. Потоки даних про об'єкт регулювання та його зовнішнє середовище мають важливе значення на всіх етапах ухвалення та реалізації управлінських рішень. Дослідження процесу адаптації конкретного суб'єкта господарювання до динамічних змін зовнішнього середовища дає змогу визначити коло основних чинників, що впливають на цей процес. Проте в умовах швидких змін середовища їх перелік є варіативним і постійно коригується. Це ускладнює процес регулювання, вимагаючи від управлінських структур високого рівня адаптивності та оперативності в прийнятті рішень [14, с. 278].

Представники бізнесу, урядовці та державні установи дедалі частіше усвідомлюють, що сучасні цифрові інструменти та процеси соціально-економічної цифровізації створюють нові можливості для активного розвитку та раціонального використання обмежених ресурсів. Протягом останнього десятиліття великі дані стали потужним інструментом для аналізу закономірностей розвитку окремих систем і процесів. Завдяки цьому вони трансформуються в цінне джерело інформації, яке сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень на макро-, мезо- та мікроекономічних рівнях [15, с. 164].

Поведінкова економіка може стати основою для розробки механізмів впливу на громадян, які формуватимуть поведінку, що відповідає суспільним інтересам, при цьому зберігаючи їхню свободу вибору. Зокрема, методи «підштовхування» можуть бути ефективно використані для стимулювання заощаджень, підвищення екологічної свідомості, популяризації здорового способу життя або забезпечення своєчасної сплати податків.

Застосування принципів поведінкової економіки для підвищення ефективності національної економічної політики є успішним і перспективним напрямом у сучасній теорії та практиці управління економікою. Визначення основних принципів поведінкової економіки в контексті прийняття рішень

особистістю є важливим етапом для ефективного впровадження її елементів у функціонування національної економіки. На рис. 1 представлено основні принципи поведінкової економіки.

Принцип “Слабкої інформованості”	• прийняття ірраціональних рішень на основі недостатності інформації або її викривлення;
Принцип “Альтернативності вибору”	• прийняття рішень з урахуванням фактору обмеженості ресурсів та виходячи з наявних альтернатив;
Принцип “Розвитку людського капіталу”	• прийняття рішень, виходячи з переконання, що знання та навички людини є важливою складовою ресурсного потенціалу економіки;
Принцип “Соціального впливу”	• прийняття рішень на основі соціальних норм; • прийняття рішень на основі опору змінам; • прийняття рішень на основі колективного (групового) тиску;
Принцип “Стійкості рішень”	• прийняття рішень на основі попереднього досвіду, що мав позитивні наслідки;
Принцип “Психологічного фактору”	• прийняття рішень на основі емоцій; • прийняття рішень, виходячи з поточного стану ментального здоров’я (рівня психологічного благополуччя) особистості.

Рис. 1. Принципи поведінкової економіки

Джерело: створено авторами на основі [3, с. 7].

Поведінкова економіка дає змогу враховувати реальні фактори, що впливають на прийняття економічних рішень, включно з психологічними, соціальними й когнітивними обмеженнями, які часто ігноруються традиційними економічними моделями. Застосування принципів поведінкової економіки до державної політики може підвищити ефективність шляхом зменшення витрат і покращення діалогу з громадянами. З огляду на реальні

поведінкові, емоційні й когнітивні характеристики людей, політика може бути розроблена таким чином, щоб надати громадянам більше можливостей для раціонального та/або бажаного прийняття рішень, одночасно мінімізуючи негативні наслідки невинуватених проблем.

Поведінкова економіка поєднує психологічні й економічні принципи, зокрема вивчає, як реальні люди приймають економічні рішення в умовах обмеженої раціональності, на основі соціального впливу та інших психологічних факторів. Цей підхід дає змогу суб'єктам державної політики краще зрозуміти, як громадяни взаємодіють з економічною системою і як ефективно формувати політику.

Потреба в розробленні моделей поведінкової економіки для підвищення ефективності національної економічної політики обґрунтовується чинниками, зазначеними в табл. 1.

Таблиця 1

Обґрунтування використання моделей поведінкової економіки для підвищення ефективності державної економічної політики

Чинники	Особливості
Коригування традиційних економічних моделей	Класичні економічні моделі не враховують соціальні та психологічні фактори економічних агентів. Однак емоційні реакції (страх, надія, гнів) є важливим чинником, що впливає на прийняття економічних рішень. Також люди перебувають під впливом соціальних норм, які зумовлюють їхню поведінку та поведінку інших людей.
Поведінкові інструменти для державної політики	Поведінкова економіка дає змогу уряду розробляти нові інструменти для зміни економічної поведінки громадян, не вдаючись до жорстких економічних чи адміністративних заходів.
Зміна витрат на прийняття економічних і	Моделі поведінкової економіки можуть бути використані для зменшення витрат і запобігання помилкам у державній політиці. Моделі поведінкової економіки можуть допомогти

соціальних рішень	уряду оптимізувати свої стратегії на рівні суспільства.
Оптимізація державних витрат відповідно до поведінки громадян	Однією з основних переваг моделей економічної поведінки є потенціал для оптимізації державних витрат через програми фінансової грамотності та моделі, що стимулюють місцеву економічну активність.
Підвищення соціальної ефективності та зменшення опору змінам	Стратегії з використанням моделей поведінкової економіки можуть значно зменшити опір населення змінам та позитивно вплинути на адаптацію до нових ситуацій більш органічним і плавним шляхом.
Підвищення ефективності управління ризиками	Поведінкові моделі дають змогу ефективніше управляти ризиками, що є важливим для економічної політики. Сутність користі полягає в прогнозуванні ірраціональних чинників впливу, що можуть негативно відобразитися на економічних показниках держави.
Соціальні програми та підвищення їх доступності	Моделі поведінкової економіки також можуть бути використані для вдосконалення соціальних програм. Доцільно застосовувати моделі поведінкової економіки для підвищення доступності та якості соціальних програм у таких сферах, як підтримка місцевих громад, охорона здоров'я, освіта, екологія.
Врахування соціальних і культурних особливостей	Важливим під час формування економічної політики є врахування соціальних, культурних та етнічних факторів поведінки. Це уможливорює розроблення більш інклюзивної політики, адаптованої до різних соціальних контекстів, і зменшує нерівність
Міжнародні тренди та глобальний досвід	Моделі поведінкової економіки використовували для оптимізації економічних процесів у США, Австралії, Сінгапурі, Великій Британії, Швейцарії. Цей досвід ілюструє позитивну тенденцію впровадження моделей поведінкової економіки, що підтверджується основними показниками економічного розвитку зазначених країн
Використання технологій для покращення політики	Поєднання новітніх технологій та великих баз даних із моделями економічної поведінки створює нові можливості для моніторингу й адаптації політики в режимі реального часу.

моніторингу й адаптації	Використання алгоритмів машинного навчання для аналізу реакції громадськості на зміни в економічній політиці допоможе своєчасно виявляти проблеми та вносити корективи. Це дає змогу уряду краще реагувати й ефективніше адаптуватися до змін в економічному середовищі.
-------------------------	--

Джерело: сформовано авторами на основі [3; 9; 17; 18].

Поведінкова економіка надає урядам можливість розробляти нові інструменти для зміни економічної поведінки громадян без використання жорстких економічних заходів чи адміністративних санкцій. Основою для розробки моделей поведінкової економіки, спрямованих на підвищення ефективності державної економічної політики, є досвід розвинених країн, які активно використовують методи поведінкової економіки для оптимізації своїх економічних систем. Інструменти, розроблені поведінковою економікою, широко й ефективно використовувалися урядами Барака Обами в Сполучених Штатах Америки, Девіда Кемерона у Великобританії та іншими державними діячами по всьому світу. Завдяки застосуванню теорії «наджінгу» у Великій Британії збільшилися кількісні показники грошових надходжень податків до державного бюджету країни. У цій же країні теорію «наджінгу» було успішно застосовано в медицині, зокрема під час формування державної політики щодо донорства крові, а також у стимулюванні переходу курців на використання електронних сигарет замість традиційних [18].

За підрахунками фахівців з поведінкової економіки, якісне застосування теорії «підштовхування» передбачає необхідність залучення грошових ресурсів, проте кошти витрачені на застосування «наджінгу» можуть бути в 40 разів ефективнішими за стандартні методи, що використовують уряди різних країн [9, с. 52]. Поведінкова економіка охоплює різні моделі, їх оптимальне застосування потребує аналізу основних характеристик, відмінностей та особливостей (рис. 2).

Моделі поведінкової економіки та їхні основні риси представлені на

рис. 2.

Рис. 2. Моделі поведінкової економіки

Джерело: розроблено авторами на основі [13, с. 37; 14, с. 278; 17].

Вищезазначене розкриває перспективи поведінкової економіки для підвищення ефективності національної економічної політики, які виявляються в заходах, наведених у табл. 2.

Таблиця 2

Перспективи використання поведінкової економіки для підвищення ефективності державної економічної політики

Цілі державної політики	Модель поведінкової економіки	Перспективи
Поліпшення ефективності соціальних програм	Модель соціальних норм і контекстуальних впливів. Модель когнітивних спотворень.	Автоматизація включення до програм. Зміна адміністративних бар'єрів
Зниження витрат на адміністрування	Модель когнітивних спотворень (когнітивне викривлення «Спотворення сприйняття інновацій»).	Заміна адміністративних заходів на більш м'які механізми. Стимулювання ефективної взаємодії з громадянами.
Стимулювання сталого розвитку й екологічних ініціатив	Модель «підштовхування». Модель часових переваг. Модель когнітивних спотворень (когнітивне викривлення «Спотворення сприйняття інновацій»).	Наджінг для екологічних рішень. Стимулювання відновлювальних джерел енергії.
Фінансова інклюзивність.	Модель інтертемпорального вибору. Модель втрат і вигод. Модель «підштовхування». Модель часових переваг.	Автоматичні заощадження й інвестиції. Поліпшення доступу до фінансових послуг.

Підвищення довіри до державних інститутів.	Модель когнітивних спотворень (когнітивне викривлення «Спотворення сприйняття інновацій»). Модель часових переваг .	Покращення комунікації уряду з громадянами. Підвищення рівня взаємодії з громадськістю.
Забезпечення більшого інклюзивного розвитку.	Модель когнітивних спотворень (когнітивне викривлення «Спотворення сприйняття інновацій»). Модель «підштовхування».	Покращення доступу до фінансових і соціальних послуг для всіх.
Покращення сприйняття ризиків та управління ними.	Модель інтертемпорального вибору. Модель втрат і вигод.	Краще прогнозування потенційних економічних криз та управління ними. Формування фінансових резервів і програма підтримки.
Покращення управління державними фінансами.	Модель інтертемпорального вибору. Модель втрат і вигод.	Стимулювання раціонального використання державних ресурсів. Поведінкові стратегії боротьби з бюджетними дефіцитами.
Ефективність державних закупівель і розподілу ресурсів.	Модель когнітивних спотворень (когнітивне викривлення «Спотворення сприйняття інновацій»)	Оптимізація процесу закупівель. Мінімізація витрат за допомогою інноваційних рішень.
Забезпечення більш ефективного ринку праці.	Модель інтертемпорального вибору. Модель втрат і вигод. Модель «підштовхування».	Інтелектуальні програми перекваліфікації. Підвищення мобільності робочої сили.
Стимулювання інновацій та підприємництва.	Модель когнітивних спотворень (когнітивне викривлення «Спотворення сприйняття інновацій»). Модель «підштовхування».	Формування умов для інновацій. Психологічне стимулювання підприємців.
Покращення регулювання споживчих ринків.	Модель «підштовхування».	Регулювання через стимулювання усвідомленого споживання. Захист прав споживачів.
Подолання економічної нерівності.	Модель соціальних норм і контекстуальних впливів. Модель інтертемпорального вибору.	Програми соціальної допомоги та підтримки. Покращення доступу до освіти й медичних послуг.
Підвищення прозорості та довіри до інститутів.	Модель соціальних норм і контекстуальних впливів	Збільшення відкритості та прозорості урядових рішень. Психологічна підтримка довіри до уряду.

Джерело: розробка авторів

Моделі поведінкової економіки вказують на важливість урахування психологічних і соціальних чинників під час формування економічних стратегій. Окремі особи, фірми й навіть цілі соціальні групи можуть краще прогнозувати свою поведінку, що важливо для ефективного державного управління, фінансової політики, розробки стратегій боротьби з економічною нерівністю, охорони здоров'я та розвитку трудових ресурсів.

Застосування моделей поведінкової економіки для підвищення ефективності державної економічної політики має важливе значення. Це пов'язано з тим, що такі моделі враховують не лише традиційні економічні чинники (як-от конкуренція та економічні коливання), але й макropsихологічні, соціальні та інші аспекти, які впливають на прийняття економічних рішень.

Поведінкові економічні моделі дають змогу краще зрозуміти, чому економічні рішення людей можуть відрізнятися від тих, що передбачають раціональні моделі. Ці моделі досліджують «несподівані» аспекти поведінки, зокрема схильність до надмірної орієнтації на короткострокові прибутки або уникнення ризику при довгострокових інвестиціях. Використання таких моделей допомагає уряду розробляти більш точні й ефективні стратегії відновлення економіки. Моделі поведінкової економіки можуть сприяти формуванню політики, яка підтримує зайнятість, зменшує рівень безробіття й стимулює економічний розвиток. Важливо враховувати не лише раціональні фактори, а й соціально-психологічні аспекти, впроваджуючи програми перекваліфікації та розширюючи можливості для зайнятості.

Застосування принципів поведінкової економіки може допомогти уряду розробити політику, спрямовану на підвищення фінансової грамотності та заохочення відповідного ставлення до заощаджень, інвестицій і кредитів. Навчальні програми, які враховують когнітивні упередження й індивідуальні

обмеження в прийнятті рішень, сприятимуть досягненню кращих фінансових результатів.

Поведінкова економіка може бути корисною у формуванні політики, яка сприяє розвитку підприємництва шляхом зменшення бар'єрів для інновацій. Відповідні моделі дозволяють з'ясувати, чому підприємці уникають ризику, а також чому програми державної підтримки не досягають бажаних результатів. Політика, орієнтована на зміну переконань підприємців і їхнього сприйняття ризиків, може значно стимулювати розвиток підприємництва, інновацій та економічного зростання.

Подальший розвиток моделей поведінкової економіки для вдосконалення державної економічної політики має значний потенціал щодо підвищення її ефективності. Урахування психологічних і соціальних аспектів дозволяє точніше оцінювати наслідки економічних рішень і коригувати політику відповідно до реальних, а не ідеалізованих умов. Це, відповідно, може призвести до більш ефективного регулювання, сприяти економічному зростанню та стабільності.

Застосування принципів поведінкової економіки може суттєво підвищити рівень фінансової грамотності громадян. Поведінкова економіка здатна суттєво змінити підхід до управління державними бюджетами та фінансовими ресурсами. Люди схильні недооцінювати важливість довгострокового фінансового планування, що може заважати державам розробляти більш стійку фіскальну політику. Державні закупівлі є інструментом економічного розвитку, і їхню ефективність можна значно підвищити, запровадивши нові поведінкові підходи. Це дасть змогу ефективніше використовувати державні кошти та зменшити ризики корупції й невиправданих витрат. Одним із важливих аспектів, який може бути покращений за допомогою поведінкової економіки, є взаємодія між громадянами й державними інституціями. Врахування психології громадян у

процесі прийняття рішень може підвищити їхню довіру до державних інституцій і покращити ефективність державних програм.

Сучасні процеси глобалізації, технологічні інновації, економічні кризи та інші чинники швидко змінюють середовище, у якому функціонує економіка. З огляду на ці зміни, в поведінковій економіці все частіше звертається увага на те, як люди адаптуються до нових умов і як таку адаптацію можна стимулювати за допомогою державної політики.

Висновки. Використання поведінкових моделей в економіці є важливим для реалізації ефективної економічної політики держави. Це пов'язано з тим, що вони враховують реальні фактори, ґрунтуючись на яких люди приймають життєві, зокрема й економічні, рішення. Замість того, щоб базувати політику на припущенні про досконалу раціональність, поведінкові моделі допомагають розробити ефективнішу політику для заохочення економічної активності, заощаджень, здорового способу життя й соціальної відповідальності громадян.

Використання принципів поведінкової економіки в державній економічній політиці дає змогу значно підвищити її ефективність. Йдеться про можливість розвивати психологічні й соціальні механізми для стимулювання бажаної поведінки громадян, підвищення рівня захищеності, здоров'я, екологічної свідомості й участі в соціальних програмах. Технології підштовхування, зміни архітектури вибору та розуміння чуттєвих реакцій дозволяють урядам розробляти політику, яка краще відповідає реальним потребам громадян, що, своєю чергою, сприяє стабільності. Ці підходи допомагають більш ефективно впливати на поведінку індивідів, спрямовуючи їх до прийняття рішень, що приносять загальну вигоду, і сприяють адаптації політики до реальних умов життя.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні впливу інструментів поведінкової економіки на ефективність різних форм державної

підтримки, таких як податкові пільги, субсидії, програми навчання та стимулювання інвестицій. Особливу увагу варто приділити вивченню ефективності технологій підштовхування в умовах різних культурних і економічних контекстів.

Список використаних джерел

1. Шаульська Л. В., Томчук О. В. Чому люди обирають міста: поведінкові моделі в контексті розвитку людського потенціалу. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.18
2. Безгін К. С., Ушкальов В. В. Поведінкова економіка: епістемічний поворот у трактуванні раціональності. *Економіка України*. 2019. № 7–8. URL: <https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economyukr/article/download/2019-07-1/2019-7-1/14420> (дата звернення: 02.10.2024).
3. Баранов В. В. Роль поведінкової економіки в розумінні прийняття економічних рішень. *Академічні візії*. 2024. Вип. 28. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/921/842> (дата звернення: 16.10.2024).
4. Марчишин Н. Роль поведінкової економіки в системі економічних наук. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 182–197. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.182>
5. Тельнов А. С. Решміділова С. Л. Розвиток поведінкової економіки у прийнятті економічних рішень. *Економічний вісник. Серія: Фінанси, облік, оподаткування*. 2020. Вип. 5. С. 160–170. DOI: 10.33244/2617-5932.5.2020.160-170.
6. Гудзь М. Поведінкова економіка в умовах війни: вплив емоцій на економічні рішення громадян. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-27> (дата звернення: 02.10.2024).
7. Пилипенко Н. М., Беляєва В. В. Можливості застосування інструментарію поведінкової економіки при проведенні економічної політики

в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 95–100. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.5.95

8. Соболев В. М., Соболева М. В. Поведінкові засади розгортання кризових явищ у сучасній світовій економіці. *Проблеми економіки*. 2021. № 4 (50). С. 157–162. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-4-157-162>

9. Король М. М., Говда В.-Є. В. Вплив застосування основних засад поведінкової економічної теорії на економічний розвиток провідних країн світу. *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 1 (42). С. 51–58. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/53> (дата звернення: 02.10.2024).

10. Вдовічен А., Вдовічена О. Потенціал виставково-ярмаркової діяльності у подоланні регіональних диспропорцій: монографія. Чернівці: Чернів. торг.-ек. ін-т КНТЕУ, 2014. 288 с.

11. Саричев В. І., Гапєєва О. М., Бикова А. Л. Аналіз ефективності економічної політики України щодо забезпечення економічної безпеки: проблеми та перспективи. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 14 (28). С. 780–795. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14\(28\)-780-795](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-14(28)-780-795) (дата звернення: 02.10.2024).

12. Гарькава В. Ф., Кліщевська А. Ю. Концептуальні підходи до управління економічною безпекою на регіональному рівні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2021. № 7. С. 16–23. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-7-7416> (дата звернення: 02.10.2024).

13. Ушакова Н. Г., Кулініч О. А., Помінова І. І. Інституціоналізація поведінкового регулювання: зарубіжний досвід. *БізнесІнформ*. 2020. № 9. С. 37–43. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-9-37-43>

14. Якимова Н. С. Моніторинг поведінкових моделей суб'єктів ринку праці в системі інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики.

Економіка і організація управління. 2020. № 3 (39). С. 278–287. DOI: 10.31558/2307-2318.2020.3.24

15. Сапотницька Н., Овандер Н., Гарькава В., Кіреєва К., Орленко О. Використання big data для оптимізації економічних процесів у цифрову епоху. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 4. № 51. С. 164–174. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.51.2023.4131> (дата звернення: 02.10.2024).

16. Патицька Х. О. Поведінкові закономірності прийняття економічних рішень на локальному рівні: теоретичні засади. *БізнесІнформ*. 2021. № 1. С. 6–13. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-1-6-13>

17. Біла І. С. Поведінкова економіка в державному регулюванні бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. № 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-51>

18. Partington R. Nobel prize in economics awarded to Richard Thaler. *The Guardian: website*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/09/nobel-prize-in-economics-richard-thaler> (date of access: 17.10.2024).

19. Rasulov, R. Automation of logistics processes in direct trade between producers and the restaurant sector. *Law, Business and Sustainability Herald*. 2022. 2(4), 62–77. Retrieved from <https://www.lbsherald.org/index.php/journal/article/view/69> (date of access: 17.10.2024).

20. Rasulov, R. Economic Substantiation of Innovative Solutions for Direct Cooperation between Manufacturers and Restaurants. *Futurity Economics&Law*. 2024. 4(4), 121–136. <https://doi.org/10.57125/FEL.2024.12.25.07> (date of access: 17.10.2024).